

Kahekümne kolmas rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Bukarest (Rumeenia), 26. juuli – 2. august 2026

Meeskonnavõistluse ülesanne

Teotitlán del Valle sapoteegi keel kuulub Lääne-Tlacolula orusapoteegi murdeahelasse oto-mange keelkonda. Seda keelt räägib umbes 5000 inimest Oaxaca orus, Mehhikos. Teotitlán del Valles liigub legend **Kresěnsy** ‘Crescencio’ kohta, aunimega **dāKrésěnsy** ‘Don Crescencio’, kes oli pärit Sierra Nor-test, ehk Teotitlán del Vallest põhjapool asuvast mäestikust. Ta oskas muutuda milleks iganes, mille hinge ta vallutas – kotkast tuuleni, ning ta varastas rikastelt, et vaestele ära anda.

Täishäälikute toon eristab Teotitlán del Valle sapoteegi keeles tähendust (madal: markeerimata; keskmine: ̄; kõrge: ́; tõusev: ̈́; langev: ̄̌). Näiteks: **b̄ell** ‘madu, kala’ on madala, **b̄̄ll** ‘kui’ keskmise ning **b̄̄̄ll** ‘kui palju (raha)’ kõrge tooniga. Täishäälikuid eristatakse ka õhuvoolu poolt (normaalne: markeerimata; osaliselt suletud: ͡; täiesti suletud: ͡͡). Täishääliku toon ning õhuvool võivad erinevatel põhjustel muutuda, sõltuvalt näiteks ümbritsevatest häälikutest või teatud protsessidest. Piiratud õhuvoolu puhul on näiteks raske kõrget tooni hoida, niisiis toon muutub langevaks. Teise näitena saab võrrelda nimesid **Kresěnsy** ja **dāKrésěnsy**.

△ **r** ≈ *r* sõnas *kera*. **rr** ≈ *rr* sõnas *kerra*. **x** = *š*. **xh** = *ž*. **tx** = *tš*. **dx** = *dž*. **y** = *j* sõnas *jõgi*. **ε** on *e* ja *ä* vahepealne häälik.

Map data ©2026 Google, INEGI

I osa.

Selles osas on Don Crescencio lugu pr Guillermina Bautista Lorenzo sõnastuses, Hiroto Uchihara ja Ambrocio Gutiérrez Lorenzo poolt salvestatud ning kirja pandud. Sõnade ja väljendite allakriipsutused tähistavad tõlgetes rõhutatust. Otsekõnega lausete puhul esineb sulgudesse pandud rääkija nimetus (vaid tõlketekstis). Teotitlán del Valle sapoteegi keeles tähistavad komad pikki kõnepause, sõnavahed aga lühikesi.

Lugu on antud suvalises järjekorras 3. **leheküljel** ning selle tõlge kronoloogilises järjekorras 4. **leheküljel**. Lugu on jagatud kahte ossa. Esimene osa vastab tõlgetele 1–17 ning lausetele A–Q. Teine osa vastab tõlgetele 18–41 ning lausetele AA–RR; kusjuures loo teises pooles kuult tõlkel puuduvad nendele vastavad laused Teotitlán del Valle sapoteegi keeles.

Teotitlán del Valle sapoteegi keele laused sisaldavad laensõnu, mida on märgitud kursiivis alaindeksina nende tõlgete järel. „rikas_{rico}“ tähendab näiteks, et Teotitlán del Valle sapoteegi keele sõna, mis vastab sõnale „rikas“, tuleneb sõnast *rico*.

Järgnevad laensõnad tulevad hispaania keelest:

• ‘eesel’ < <i>burro</i> ;	• ‘sulane’ < <i>mozo</i> ;	• ‘rikas’ < <i>rico</i> ;
• ‘isegi, kuni’ < <i>hasta</i> ;	• ‘vaene’ < <i>pobre</i> ;	• ‘nädal’ < <i>semana</i> ;
• ‘tund, aeg’ < <i>hora</i> ;	• ‘põhjus, eesmärk’ < <i>razón</i> ;	• ‘pood’ < <i>tienda</i> .

$\triangle$
 $\left. \begin{array}{l} rr \text{ sõnas } burro \\ r \text{ sõnades } razón, rico \end{array} \right\} \approx rr \text{ sõnas } kerra. r \text{ sõnades } hora, pobre \approx r \text{ sõnas } kera. c =$
 $k \text{ sõnas } kala. z = s \text{ sõnas } salu. h \text{ ei hääldata.}$

Järgnev laensõna tuleb nahuatli keelest: ‘meskaal’ < *mexcalli*.

$\triangle$
 $x = \check{s}. c = k \text{ sõnas } kala.$

Meskaal on agaavist tehtud alkoholne jook.

Oaxaca linn on Mehhiko Oaxaca osariigi pealinn.

- Leidke õiged vastavused tõlgete 1–17 ja lausete A–Q vahel.
- Leidke õiged vastavused tõlgete 18–41 ja lausete AA–RR vahel. Juhul kui vastav lause puudub, kirjutage „N/A“.
- Kirjutage kuus sapoteekikeelset lauset neile kuuele eestikeelsele tõlkele, millel need puuduvad. Tõlkeid võite kirjutada ükskõik mis järjekorras, kuid igal juhul peate märkima tõlgitava lause numbri 18–41.

△ Laused A–Q vastavad tõlgetele 1–17.

- A. Gāxhbálūyān lādān xáridyε maskály.
- B. Gāxhgúnñi dāKrésěnsy, xhí txítô'n, xhí txítô'n maskálykán Llwâ'.
- C. Gāxhzé dāKrésěnsy nez Llwâ' zétā'wān máskálykī, zénēn dxmúsān txírúdxpúrrān.
- D. Gazūb xsilytε retyug dāKrésěnsy dūb térugwāyān.
- E. Gūlgúgwā dbúrr maskálykán. Gūlgúgwā lādúm maskálykán.
- F. Gullikā yúbyú, zilytε maskály rayápún, xhí txítô'nēn Llwâ'.
- G. Komnā'tē rizākān rūnyān zūynkī tūzyān, gūdīlān tāt mūs gáknē lān.
- H. Kresěnsy bidyélān.
- I. Lē'n dāyn gáxyga logedxrē' gūbānyān.
- J. Lē'n teges rô'wtε rugwāyānén.
- K. Maskály batā'wān gáxhtxī'nga, txī'nga gūpān mědy.
- L. Nā dūdxbā.
- M. Rrīkwte guk dāKrésěnsy kommaskály gulēn.
- N. Txianā tyóp xmán kánēn lādān, zilytε maskály ákábēdān.
- O. Txikytε gunñdān gūbāyn tébēnny nírak ryak bi.
- P. Zēky rūnyān gáxhribēn máskály.
- Q. Zittε mědy gūpān, zittε mědy gūpān.

△ Laused AA–RR ning kuus puuduvat lauset vastavad tõlgetele 18–41.

- AA. Bāgály nāin?
- BB. Gāxhgúrkī byāk dāKrésěnsy tebidun rô'wtε.
- CC. Gāxhwénēn dxmúsān tédyēnd rô'wtε tésīdān xígyénēdān.
- DD. Gūltū', gūltū'. Tiptε nā bídunkán.
- EE. Maskály bānyān téretā'wānén Llwâ'.
- FF. Nā'tē gū dūxpúrrun, nā'tē gū dūxpúrrun.
- GG. Rēky bákātsān txī'n xmēdyān.
- HH. Targū'ntū gūltū', targū'ntū gūltū'.
 - II. Txibazūyndān lē'n dyēnd rô'wtēkī, gāxhgúnñi dāKrésěnsy, gūlkā' rátε nirikāztū txírúgūlgúgwāin dúxpúrrun.
- JJ. TxigūkdāKrésěnsy bēngúl, lē'n dā:yn gūbānyān.
- KK. Txirútxiáruguyn kíxhān gáxhryākān bídun, tékēdtúrúđēddi xsón xúr ridyēñ lē'n dyēndkī.
- LL. Txī'n niribān dāKrésěnsykī rūtā'wān Llwâ'.
- MM. Xtxī'nīn rīgīzyān rīkā' dxmúsān.
- NN. Xtxī'nīn rúđēdān dbēnny prúb nirādxāgān txiázyén.
- OO. Zēky gūk xkālānyān.
- PP. Zēky rūnyān tékēdrīgīxhdyān rátε nirizyēn, komaxt nākāytε rak txiryākān bídun.
- QQ. Zittε mědy rāpā', zittε mědy rāpā', zyēntē bēnny zāk gáknē.
- RR. Zyēntē xīndēky yū' rē, gūlkā', gūlkā' rátε nitxíka dūxpúrrun, gūlkā'.

△ Tõlked 1–17 vastavad lausetele A–Q.

(1) Vanasti, ütlesid nad [mulle], elas [siin] inimene, kes suudab tuuleks muutuda. (2) Ta elas künkal, selle küla lähedal. (3) Ta nimi oli Crescencio. (4) Don Crescencio sai väga rikkaks_{rico}, kuna ta valmistas meskaali_{mexcalli}. (5) Ta müüs meskaali_{mexcalli}, siis tasapisi, tasapisi oli tal raha. (6) Tal oli palju raha. Tal oli palju raha. (7) Väga varastel hommikutel läheb Don Crescencio agaavi lõikama selleks, et [seda] keeta. (8) Ta keedab seda väga suures potis. (9) Ta teeb nii, siis valmistab ta meskaali_{mexcalli}. (10) Kuna ta tunneb, et sedasama tööd on väga raske üksi teha, otsis ta [välja] neli sulast_{mozo}, kes võiksid teda abistada. (11) Siis õpetas ta neile, kuidas valmistada meskaali_{mexcalli}. (12) Pärast kaht nädalat_{semana} nende kaasavõtmist olid nad juba valmistamas palju meskaali_{mexcalli}. (13) Siis ütles Don Crescencio: „Homme võime minna müüma. Homme võime minna Oaxaca linna seda meskaali_{mexcalli} müüma.“ (14) (Sulane) „Sul on õigus. Meil on palju meskaali_{mexcalli}. Homme võime minna Oaxaca linna seda müüma.“ (15) (Don Crescencio) „Laadige eeslite_{burro} peale see meskaal_{mexcalli}. Laadige nende peale see meskaal_{mexcalli}.“ (16) Siis oli Don Crescencio Oaxaca linna minemas, oli ta minemas sedasama meskaali_{mexcalli} müüma, [nii] minnes oli ta oma sulaseid_{mozo} ja eesleid_{burro} kaasa võtmas. (17) Vaat, [selline] on lugu.

△ Tõlked 18–41 vastavad lausetele AA–RR ning veel kuuele lausele, mis siit puuduvad.

(18) Kui ta sattus Oaxaca linna, siis müüs ta sellesama meskaali_{mexcalli} [ära]. (19) Siis võttis ta oma sulased_{mozo} kaasa väga suurde poodi_{tienda}, et nad võiksid osta midagi, mida nad võiksid tagasi tuua. (20) Kui nad sattusid sellesse sama väga suurde poodi_{tienda}, siis ütles Don Crescencio: „Võtke kõik, mida tahate, ja laadige see meie eeslite peale_{burro}.“ (21) (Sulased) „Siin on palju kraami. Võtke. Võtke kõik, mida meie eeslid_{burro} võivad ära kanda. Võtke.“ (22) (Sulased) „Meie eeslid_{burro} võivad kanda väga rasket [kandamit]. Meie eeslid_{burro} võivad kanda väga rasket [kandamit].“ (23) (Don Crescencio) „Kui palju see maksab?“ (24) Siis, selsamal hetkel_{hora}, muutus Don Crescencio väga suureks tuulispasaks. (25) Ta muutus sessamas poes_{tienda} väga suureks tuulispasaks. (26) Ta teeb nii selleks, et mitte maksta selle kõige eest, mida ta ostab, kuna läheb isegi_{hasta} väga pimedaks, kui ta tuulispasaks muutub. (27) (Don Crescencio) „Kiiresti, lähme. Kiiresti, lähme.“ (28) (Sulased) „Lähme. Lähme. See tuulispask on väga tugev.“ (29) Osakese [sellest], mida seesama Don Crescencio varastab, müüb ta Oaxaca linnas. (30) Ta jagab veel natukese, [mida] ta sulased_{mozo} võtavad. (31) Ta andis veel natukese vaestele_{pobre}, keda ta kohtas kui ta juba tagasi tulemas oli. (32) Selline oli ta elu. (33) Selline oli Don Crescencio elu. (34) Ta tegi meskaali_{mexcalli} selleks, et minna seda müüma Oaxaca linna. (35) Ta läheb sinna ja võtab kraami, mida ta võiks tagasi tuua. (36) Ning kohe kui ta on maksmas, muutub ta tuulispasaks selleks, et keegi ei paneks tähele (sõna-sõnalt annaks aru_{razón}), millisel hetkel_{hora} ta seitsamast poest_{tienda} lahkus. (37) (Don Crescencio) „Mul on palju raha. Mul on palju raha. Ma suudan palju inimesi abistada.“ (38) (Sulane) „Don Crescenciol on palju raha.“ (39) Kui Don Crescencio vana mees sai, elas ta künkal. (40) Ta varjas seal osa oma raha. (41) Nad ütlevad, et ta varjas veel natukese selles külas.

II osa.

Selles osas on Don Crescencio lugu pr Ana González Gutiérrez sõnastuses, Angela Hou (autori) ja Gabriel Swai poolt salvestatud ning kirja pandud. Nad mõlemad olid võõramaalased, seega sõna „meie“ välistab kuulajaid. Tema jutt on aga pisut argisem, sest salvestamise ajal olid nad Anaga juba tuttavad.

Lugu on antud kronoloogilises järjestuses, aga tõlgete järjestus on suvaline. Mõned tõlked puuduvad. Tõlgetest puuduvad ka rõhutatust tähistavad allakriipsutused.

Järgnevad laensõnad tulevad hispaania keelest: ‘sentavo, sent, raha’ < *centavo*; ‘mood, viis’ < *modo*; ‘kuid’ < *pero*. Sentavo on peenrahamünt, nagu sent.

- (d) Leidke õiged vastavused lausete 1–11 ja tõlgete A–F vahel. Juhul kui vastav tõlge puudub, kirjutage „N/A“.
- (e) Tuvastage, mis sõna või väljend peaks tõlgetes A–F alla kriipsutatud olema. Juhul kui tõlkes ei ole rõhutatud sõna ega väljendit, kirjutage „N/A“.
- (f) Tõlkige viis ülejäänud lauset. Kui sõna või väljend on rõhutatud, kriipsutage see alla. Tõlkeid võite kirjutada ükskõik mis järjekorras, kuid igal juhul peate märkima tõlgitava lause numbri 1–11.

(1) Binnyetrê', nã, rinnĩdãn lãn Krésěnsy. (2) Lãn nãn tébinnyet, ráknēn bėnny prub. (3) Txiázêdãn yũ' rê rikĩnãn sěntãb. (4) Per lãn kėdráxhyěldyãn témudx kanáknēn dúsô'n. (5) Lãn ná txyâkãn bí, dyekãn bísyê. (6) Āx zéky ná nĩrĩnnyãn lódúsô'n nĩrĩxhĩ' sěntãb. (7) Āx zéky ná nĩbėllryâkãn bí. (8) Āx térãkãn sěntãbkĩ lódãn térudêdãnén dúsâ' prübũn. (9) Dúsô'n nĩrãkĩn tėsěntãb kannãb bėllrãkxhũdãn bėll. (10) Lãn gyêbã, gyên ráknēn dúsâ' prübũn. (11) Āx zéky ná tédĩdx xtê binnyetrê' nigũknē dúgãlbãyn xtê dúsô'n nĩrikĩn dũnũn.

- A. Ja selline on see, kes ütleb meie kogukonnale, et raha_{centavo} saadakse (sõna-sõnalt: pigistatakse välja).
- B. Kuid_{pero} tema ei leia viisi_{modo}, kuidas abistada meie kogukonda.
- C. Vaatamata sellele, kui palju raha on palumas meie kogukond, kes [nirusid] sente_{centavo} teenib, kui nad on haiged...
- D. On olemas see keegi... nad ütlevad, et ta nimi on Crescencio.
- E. Kui ta on juba tulemas siia jääma, on [rahval] raha_{centavo} vaja.
- F. ... ja selleks, et ta teeniks nende jaoks sedasama raha_{centavo} selleks, et seda meie vaestele_{pobre} kogukonnale üle anda.

III osa.

Siinses osas vaadeldakse üht osa Teotitlán del Valle sapoteegi keelde verbimorfoloogiast. On antud hulk verbe kolmes vormis: põhivormis, milles subjekt puudub, ning veel kahes vormis, kus subjekt on ainsuse esimeses või kolmas isikus. Teie mugavuse huvides on eesliited põhivormis eraldatud tüvedest kriipsudega (-). Mõne vormi puhul on kriipsu kohal kirjutatud kõrge toon (ˊ) osutamaks, et eesliide tekitab järgneval täishäälikul kõrget tooni. Nullmärki (Ø) kasutatakse osutamaks, et tähendus lisandub ilma ühtegi häälikut lisamata. Ainsuse 1. isiku tähendused on antud suvalises järjekorras. Sümbol x tähistab 'midagi', 'kedagi' või 'kuski'.

	põhivorm	Ains. 1. isik	Ains. 3. isik
1.	b-a-dxāg	badxāgá	badxāgān
2.	b-a-txa	batxâ	bātxān
3.	bi-dxiby	bidxībya	bidxībyān
4.	bi-dyε	bidyê	bidyēn
5.	g-a'-dxāg	gadxāgá	gadxāgān
6.	g-u'-sɛd	gusɛ́da	gusɛ́dān
7.	g-u'-txa	gutxâ	gūtxān
8.	gu-bix	gubixa	gubīxān
9.	gu-gizh	gugīzha	gugīzhān
10.	gu-llyān	gūllyāná	gūllyānān
11.	gu-tyes	gutyésá	gutyésān
12.	gu-zi	guzyě	gūzyēn
13.	r-a-dxāg	radxāgá	radxāgān
14.	r-u-sɛd	rusɛ́da	rusɛ́dān
15.	r-u-txa	rutxâ	rūtxān
16.	ri-bāyn	ribānyá	ribānyān
17.	ri-dxiby	ridxībya	ridxībyān
18.	Ø'-dyε	dyê	dyēn
19.	Ø'-llyān	llyāná	llyānān
20.	Ø'-tyes	tyésá	tyésān

	ains 1. isiku tähendus
A.	ma ostsin x ära
B.	ma või(ksi)n näljās olla
C.	ma või(ksi)n x täita
D.	ma või(ksi)n hüpata
E.	ma või(ksi)n x lasta
F.	ma või(ksi)n x kohata
G.	ma või(ksi)n x õppida
H.	ma täitsin x ära
I.	ma täidan x
J.	ma hirmun
K.	ma hirmusin ära
L.	ma hüppasin üle
M.	ma lasksin x ära
N.	ma elan
O.	ma kohtan x
P.	ma kohtasin x
Q.	ma või(ksi)n x kinni maksta
R.	ma õpin x
S.	ma olin (läbinisti) näljane
T.	mind pöörati (põhjalikult) ringi

- (g) Leidke õiged vastavused verbivormide 1–20 ja nende tähenduste A–T vahel (tähendused on antud ainsuse esimese isiku vormis).

Allpool on kaks komplekti verbivorme, mille ainsuse 1. isiku tähendused on 'ma ootan' ja 'ma olen olukorras', suvalises järjekorras. Nagu ülal osutatud, teatud ainsuse 1. isiku subjektiga verbides toimuvad mõned lisamuutused, mis sõltuvad verbide tähendusest. See kehtib ka täpselt ühe alloleva verbi puhul.

põhivorm	Ains. 1. isik	Ains. 3. isik
ri-bēz	ribēzá	rībēzán
ri-bēz	rībēzá	rībēzán

- (h) Tuvastage vastavus vormiridade ja tähenduste vahel. Seletage, kuidas tuletati esimese isiku vormid ning miks nad teineteisest erinevad.

- (i) Kirjutage Teotitlán del Valle sapoteegi keele verbivormid, mis vastavad tõlgetele 21–30.

21. ta võib/võiks hirmuda
22. ta võib/võiks elada
23. ta hüppab
24. ta õppis x selgeks
25. ma olen näljane
26. mind võib/võiks ringi pöörata
27. ma või(ksi)n hirmuda
28. ma või(ksi)n elada
29. ma hüppan
30. ma õppisin x selgeks

- (j) Kirjutage Teotitlán del Valle sapoteegi keele laused, mis vastavad tõlgetele 31–35. Juhul, kui sõna või väljendit saab tõlkida rohkem kui ühel viisil, kasutage I osa viisakamat versiooni.

31. Vanasti elasin ma põhjas, siis sattusin ma sellesse külla.
32. Pärast seda kui kohtasin ma kotkaid ja madusid sellesama küla lähedal, võin ma neiks muutada.
33. Kuid kui ma nii teen, tahan ma kõike, mida nad tahavad.
34. Kui päike tõuseb, varastan ma rikaste inimeste raha läänes.
35. Ja kui päike loojub, peidan ma seda idas selleks, et mu kogukond võiks elada.

—Angela Hou, Nina Stadermann

Toimetajad: Samuel Ahmed, Ákos Blaskovics, Mihai-Alexandru Bratu, Aida Davletova, Ivan Deržanski (tehn. toim.), Ana Meta Dolinar, Dmitri Gerassimov, Ksenija Giljarova, Stanislav Gurevitš, Angela Hou, Boriss Iomdin, Bruno L'Astorina, Dan-Mircea Mirea (vast. toim.), Andrei Nikulin, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Aleksandr Piperski, Marija Rubinštein, Kazune Sato, Milena Veneva, Elysia Warner.

Eesti tekst: Przemysław Podleśny (kontrollinud: Miina Norvik).

Edu!

Kahekümne kolmas rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Bukarest (Rumeenia), 26. juuli – 2. august 2026

Vastuste leht: Meeskond _____

(a)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	

(b)

18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.
34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.

(c) Tõlkeid võite kirjutada ükskõik mis järjekorras, kuid igal juhul peate märkima tõlgitava lause numbri 18–41.

.

.

.

.

.

.

(d)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----

(e)

A.	B.	C.
D.	E.	F.

Vastuste leht: **Meeskond** _____

- (f) Tõlkeid võite kirjutada ükskõik mis järjekorras, kuid igal juhul peate märkima tõlgitava lause numbri 1–11.

_____. _____

_____. _____

_____. _____

_____. _____

_____. _____

- (g)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

- (h) Tuvastage vastavus vormiridade ja tähenduste vahel. Seletage, kuidas tuletati esimese isiku vormid ning miks nad teineteisest erinevad.

- (i)

21.	22.	23.	24.	25.
26.	27.	28.	29.	30.

- (j) 31. _____
32. _____
33. _____
34. _____
35. _____

△ Muid seletusi, mida küsimustes pole küsitud, ei oodata ning neid ka ei hinnata.